

זבחים צח

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה

והתם עולה הוא דכתיב ויעלהו לעולה תחת בנו. הקשה בחי' חת"ס (חולין טז. ד"ה שנא') הא אברהם אבינו לא לקח הכלי ע"מ להקריב איל לעולה, והו"ל לאתויי מקרא קמא "והעלהו שם לעולה", ולשם זה לקח הכלי, וכן הקשה בט"ה"ק (מנחות פב:), ונשארו בצ"ע. וראיתי בתפארת יעקב (חולין שם) שמיישב, דאף דיצחק ודאי עולה היה, מ"מ אין ללמוד מאדם לבהמה, וכש"כ יצחק שהקפיד על כבודו שיהא שחיטתו בכלי, אבל עולת בהמה לא שמענו, ולכן הביא מדכתיב "ויעלהו לעולה תחת בנו" אלמא שהיה נוהג באיל הכל כמו בנו, וממילא טעון כלי כמו בבנו. [ובמשמח"ל הביא כן בשם הגרי"ד].

2. שערים מצויינים בהלכה

דף צח. בפרש"י ד"ה אלא סכין. [שייך להגמ' לעיל צז:] סכין לשחיטה לאפוקי צור וקנה דכלי שרת בעינן. אבל התוס' לעיל (מו. ד"ה איזהו) כתבו בשם רבינו אפרים דלא בעינן סכין כלי שרת לשחיטה. ועי' בדברינו שם (ד"ה שחיטתן) בזה.

❖ שערים מצויינים בהלכה-מז:

שחיטתן בצפון. כתבו התוס' בשם רבינו אפרים דלא בעינן סכין כלי שרת בשחיטה, מדלא קתני שחיטתן בצפון בכלי שרת וכו'. וכ"ה ברש"י לקמן (צז:) ועי' מה שכתבנו לקמן (פח. ד"ה סכין – מבואר). אמנם ברש"י סוטה (ו: ד"ה קדש) מבואר שהשחיטה צריכה כלי שרת. [סכין הוי כלי שרת, דתניא יומא יב: כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך עבודתן מחנכתן – רש"י סוטה יד: ד"ה סכין]. והתוס' כאן חלקו על רבינו אפרים דא"א לומר כן. והתוס' במס' חולין (ג. ד"ה כגון) כתבו שצריך שיהא לסכין תורת כלי, אבל אי"צ שיהא כלי שרת, והרמב"ם (מע"ק פ"ד ה"ז) ס"ל דלכתחלה אין שוחטין אלא בכלי שרת, ובדיעבד כשר בכל דבר ששוחטין בו את החולין. [ועי"ש בפ"י הר"י קורקוס וברדכ"ז ובלח"מ].

ועי' בחי' הריטב"א שם (ד"ה איכעית) דסכין דמוקדשין כלי שרת הוא לקדש הדם במקצת, ומיהו לפי שאין השחיטה מעכבת הקדש שהרי כשירה בזרים, אינה גומרת קדושת דם לגמרי עד קבלתו, ולפיכך אין הסכין חשוב כלי שרת ליפסל ביוצא, ולהכי לא קתני שחיטתן בכלי שרת בצפון. ועי"ש בר"ן, ובטה"ק כאן.

3. רש"י מסכת זבחים דף צח עמוד א ד"ה מה אשם

מה אשם אין שפיר ושיליא קדוש - דהא זכר הוא ואין לך לומר בחלב ושתי כליות שלו שאף של שליא שבמעיו משמע אף הבאים נקבות כגון חטאת ושלמים אין שפיר ושיליא קדוש בהן ואין חלב ושתי הכליות של שליל שבמעיהן קריבין ומעולה לא ה"ל למילף דכליל היא (ד) ואף כל שאין שפיר ושיליא קדוש בו לא מצי למימר דלא לעולה מדמית להו שהרי אף שאר הבשר אינו קרב ואכילת זכרי כהונה לא יליף מחטאת ואשם כדיליף ממנחה דתקשה לך אמאי אקשינהו למנחה לילפו זבחי שלמי ציבור מאשם וחטאת משום דכתיב בתרוייהו גבי אכילת זכרים הוא קדשי קדשים הוא הלכך מהתם לא מצי ילפי אי לא מהיקשא דמנחה.

4. יד בנימין

דף צ"ח, ברש"י ד"ה מה אשם אין שפיר ושיליא קדוש צו דהא זכר הוא ואין לך לומר בחלב וב' כליות שלו דאף של שליא צממע, אף הצאים נקבות כגון חטאת ושלמים אין שפיר ושיליא קדוש בהן ואין חלב וב' הכליות של שליל צממיהן קריבין עכ"ל. ר"ל מה אשם לא שייך צהו למימר שהחלב וב' הכליות של שפיר ושיליא קדוש צהו דהא אשם זכר הוא ואין צו שפיר ושיליא, אף הצאים נקבות כגון חטאת ושלמים אין החלב וב' הכליות של השפיר והשיליא קריבין.

ומבואר מדברי רש"י דהמיעוט הוא רק על החלב והכליות של השפיר והשיליא אבל הוולדות עצמן קדושין להקרבה וכבר הקשו המוס' על זה דהא למ"ד צהוייתן הן קדושין אין הוולדות צמעי אמן קדושין, והרש"י עצמו הביא כן בסמוך ד"ה ודמין עיי"ש. עוד צ"ב לכאור' דמאותו הטעם דממעט' חלב וכליות של השליל נמעט גם עגס הוולדות

דלא קדשי צמעי אמן, מיהו לזה י"ל דלא שייך למעט עגס הוולדות כיון דהרי איכא גזירה"כ אשר יהא לך לרבות הוולדות, אלא כל עיקר קושיא דעכ"פ צמעי אמן לא קדשי וכדהקשו המוס' ופשוט.

5. שער מצויינים בהלכה

ואין בעלי חיים במותריהן. ע"י הביאור בפרש"י (כת"י) ורבינו גרשום במנחות (פג.). ובח"י הגרי"ז לעיל (טז.) הביא בשם הגר"ח שמחדש לגבי בן פקועה של בהמת קדשים הנאכלים ליום ולילה, דמחיים לא חל עליה פסול דנותר, דליכא נותר בבע"ח. ועי' במשך חכמה (אמור כב-כט) ותשר' זרע אברהם (סי' א.).

6. תוספות מסכת זבחים דף צח עמוד א ד"ה מה שלמים

מה שלמים מפגלין כו' - לעיל בסוף פרק ב' (דף כח:) איכא תנא דדריש לה מדכתיב ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו מה שלמים מפגלים ומתפגלין כו' וכן בפרק ב"ש (לעיל דף מד.) דדריש לה נמי מההוא קרא מה שלמים מיוחדין שיש להם מתירין בין לאדם בין למזבח מפגלין ומתפגלין פי' בקונטרס מפגלין את הנסכים אם חישב בזבח ובחנם דחק דהוה מצי למימר שהדם מפגל את הבשר והבשר עצמו מתפגל.

7. איזהו מקומן מסכת זבחים דף צח עמוד א

ד"ה מה שלמים - מפגלין ומתפגלין - הטה"ק במנחות פג. כתב שהוא דיבור חדש. פ' בקונטרס מפגלין את הנסכים - וכ"ה פירש"י כת"י במנחות פג. אבל רש"י שלפנינו שם פ' מה תודה מפגלת את הלחם אף שלמי צבור מפגלין שתי הלחם, ועי"ש תמיהת קר"א ועול"ש. ובחנם דחק דהומ"ל שהדם מפגל את הבשר - וכן פירש"י גופיה לעיל כח: בד"ה מבשר זבח.

8. חידושי בתרא

תתשלז) צח. דאי אשמעינן מנחה דאידי דרכיכא אבל חטאת אימא לא, ואי אשמעינן חטאת כו'. וצ"ע דהא אין משיבין על ההיקש, ואף דיש לחלק ביניהם מסברא, מ"מ לזה גופא בא ההיקש להשוותם. ולכאורה זהו סברת ברייתא ראשונה שלמדת כל הקרבנות מחטאת ולא חילקו כנ"ל.

9. שערים מצויינים בהלכה

משלז ולא משל ציבור וכו'. הקשה בנתיב"ק למה אצטריך הכא למעט, תיפוק ליה מהא דמפורש במס' ב"ק (סו:) קרבנו ולא הגזול, וכן מעשר שני למ"ד דהוי ממון גבוה הוי גזול עי"ש. אמנם כבר כתב בטו"א (חגיגה ט.) דע"כ מעשר שני אימעט ממילא דלאו שלו הוא, וכמאן דאמר מע"ש ממון גבוה כו', אבל רש"י בחולין (כב.) כתב דאתיא אף למ"ד דממון הדיוט הוא, ועי"ש בטו"א מה שתמה עליו. ועי' במרומי שדה (חגיגה שם) ועמודי אור (סי' קטו-ה) ובחזו"א (מנחות סי' מב-כד) ובח"י האדר"ת (תשרי מאהבה סי' ל ואילך) מה שדחו דבריו. וראיתי

באמרי בינה (פסח סי' ב ד"ה ודע דכמה) דע"כ צ"ל דמקרבנו לא ממעטינן אלא ולא הגזול, אבל לא של מע"ש, דעכ"פ יש לבעלים זכות בו יותר מאחרים, דאין אחרים יכולים לחטוף ממנו, ולבעלים ניתנה לאכול בירושלים, ושפיר מקרי קרבנו, לכך ילפינן מאשר לו שצריך שיהיה לו בו קנין כו', ונראה במש"כ הכס"מ (בכורים פ"ו ה"ד) דאף דהוי ממון גבוה מיקרי לכם הואיל ואית ביה היתר אכילה, ועי"ש עוד מש"כ ע"ד הטו"א. ועי' בבית הלוי (ח"א סי' כה-ג).

10. שערים מצויינים בהלכה

ביום מביום צוותו נפקא. כתב בשו"ע (או"ח סי' א ס"ו) שלא יאמר פרשיות הקרבנות אלא ביום. והיינו משום שאין הקרבנות קרבינ אלא ביום. ועי' מה שהארכנו בריש מסכתין (ב. ד"ה כל הזבחים והנה הב"י) מדברי האחרונים בזה.

11. חידושי בתרא

תתשלז) צח. ואיבע"א ס"ל כר"ש דאמר אצבע לא בעיא כהונה כהונה בעיא אצבע. והיינו דסובר כר"ש דמלשון כהונה לא נדע דבעי ימין, ולכן צריך ללמוד פסול שאר קדשים דלא כתיב בהו אצבע מחטאת לפוסלן בשמאל. אבל ר"ש גופיה אינו לומד יד ימנית מחטאת, אלא כשמואל משום ר"א ס"ל ((צו:)) דדרש דין בלוע מחטאת, ולדידיה שאר קדשים דלא כתיב בהו אצבע כשרים בשמאל, ע' דף כד: וברש"י שם ד"ה זרק בשמאל.

12. שערים מצויינים בהלכה

דף צח: בעי רבא דם עולה למטה ודם חטאת למעלה מהו. נסתפק במנ"ח (מ' קלח-ט) אם זה דוקא בדם אחר, משא"כ אם היה מים או משקים אחרים ואח"ז נפל עליו דם חטאת טעון כיבוס, או לאו דוקא דם, שבכל דבר שהיה עליו קודם הוא שבע מבלוע ואינו טעון כיבוס. ובתשרי בנין ציון החדשות (סוסי קסד, וסי' קעה) כתב, מדנקט רבא האיבעיא לענין דם ולא לענין מים ושאר משקים, צ"ל דבזה פשיטא דטעון כיבוס, דדוקא היכי שכבר בלע דם ס"ל דאינו בולע דם עוד, נועי"ש שהחוש מעיד שאם נפל דם על בגד שנבלע בו מים, לא בלבר שניכר רושם הדם מעבר לבגד, אלא גם צריך כיבוס אחר כיבוס להוציא רושם הדם כו', ובדם ע"ג דם מסתבר לרבא שהדם השני לא נבלע, שמה שבטבע הדם להבלע כבר נבלע מדם הראשון. |

13. שערים מצויינים בהלכה

אם נפל דבר לח על בגד שכבר נבלע בו הלחלוחית מתפשט יותר ממה שהיה, וא"כ בע"כ נבלע בו, נועי' במאמר הקודם מד' הבנין ציון, אלא צ"ל דצריך שיהא נבלע בעין, אבל כשנפל על דם עולה הרי מתערב דם החטאת שבא אח"כ בדם העולה, ולכן אינו טעון כיבוס. ובערה"ש העתיד (מעה"ק סי' עח, ס"ק טו-טז) למד מכאן דין חדש, דאם ניתז דם חטאת על בגד ותיכף קנחו א"צ כיבוס, שהרי עדיין לא נבלע בו. |

או דלמא משום בולע הוא והא לא בלע. הקשה ביר דוד, למה אינו נבלע, הא חזינן בחוש |

14. שערים מצויינים בהלכה

הדר פשטה דאין טעונין כיבוס. כתב בקרן אורה, דמ"מ צריך גרידה כמו בכלי עץ וברזל דאין טעון כיבוס אלא גרידה. אכן בנתיבות הקודש הוכיח דלא בעי גרידה, נולא הביא ד' הקר"א, ושגם הרמב"ם לא הזכיר בדין זה דבעי גרידה, וע"כ משום דגרידה לא שייך בדבר לח, דלא נגרר, ואדרבה עוד יתלכלך הבגד טפי מהדם ולא יוגרר מעולם כ"א ע"י כיבוס, ואם כיבוס לא בעי משום דלא נבלע, גם גרידה לא בעי דלא מהניא, נועי"ש שהקשה דנתיב מצד דין כיבוס לא בעי כיבוס, מ"מ מצד דין גרידה ליבעי כיבוס, כיון דלא נגרר רק ע"י כיבוס, והוכיח מזה דע"כ דדין גרידה אינה אלא מדרבנן, ובמקום דלא אפשר בגרידה כיון שהוא לח לא בעינן גרידה בכלל. |

כתב הרמב"ם (מעה"ק פ"ח ה"ט) ניתז דם החולין תחלה וניתז עליו דם החטאת אינו טעון כיבוס, שהרי לא נבלע בו. ויש לדקדק למה שינה מלשון הגמ' מעולה לחולין, ויעי"ש במעשה רוקח. ובערה"ש (סי' עח-טז) מפרש, דהגמ' בכוונה נקטה עולה, דאילו בדם חולין הרי צריך לצמצם שיהו שוין, דאם אחד רבה על השני הרי מבטלו דמין במינו בטל ברוב, משא"כ עולה, דעולין אין מבטלין זה את זה כדאמרינן במנחות (כב:), ויעי"ש שכתב עוד תירוצ. |

15. שערים מצויינים בהלכה

מלוכלכות בדם אינו חוצץ, שרוב בני אומנות זו אינן מקפידין וכו'. והקשה בשו"ת שבות יעקב (סי' סט) מגמ' לעיל (לה) שבח הוא לבני אהרן שילכו עד ארכובותיהם בדם, ופריך הא הוא חציצה, ומשני לח הוא ואינו חוצץ, ומבואר דאם היה הדם יבש היה חוצץ אף שאומנתם בכך, ולכן מסיק דלא כהרמ"א, וכתב דהא דאיתא כאן שאינו חוצץ, י"ל דהיינו דוקא על בגדו, אבל על בשרו אפילו אומנתו בכך מקפיד הוא בשעה שאינו עוסק במלאכתו ולכן חוצץ. ועי"ש דאף שברא"ש (חולין פ"ח סט"ו) העתיק ד' הגמ' כאן

ואם טבח הוא אינו חוצץ. פרש"י שאינו מקפיד בדם שעל בגדו אינו חוצץ דחציצה בקפידא תליא מילתא. [וכן פרש"י בשבת קיד. ד"ה חוצץ, וכל חציצה שמקפיד עליו חוצצת, ומקורו ממשנה במקואות פ"ט מ"ג]. וכתב הרמ"א (יו"ד סי' קצה-יז) מי שאומנתו להיות שוחט או קצב וידיו תמיד

חציצה שעל ידיו. אך בסדרי טהרה (שם ס"ק נב) השיג עליו, דלא קשה מידי, דנהי דמחמת הדם שע"ג רגלי הכהנים אין חציצה, מטעם שאומנתם בכך ואינם מקפידים ובטל לגבי גופייהו, מ"מ מחמת הדם שע"ג הרצפה הוי חציצה, ודמי לעומד ע"ג כלים, דמה שמונת ע"ג הרצפה לאו בקפידא תליא, ועי"ש שהביא שגם בתורת הבית להרשב"א (סוף ב"ז) גרס רבב על בשרו. [וכלשון זה נמצא גם בחי' הרשב"א והריטב"א

16. שערים מצויינים בהלכה

בחק נתן למה לא פסקה לחומרא כדרכו בשאר ספיקא דאורייתא, [וכוח הקשה בכס"מ מעה"ק פ"ח הי"ד], ותירץ דהכא מיירי בטומאה דרבנן, ולכן הודיענו שהוא ספק, דאי הוי טומאה מה"ת אזלינן לחומרא, ואי הוי טומאה מדרבנן אזלינן לקולא, ועוד כיון דרוב החציצות הם מדבריהם דלא שכיח שיהא על רובו וגם מקפיד עליו, לכן לא פסקה הרמב"ם סתם לחומרא. וע"ע ביתר הבז מש"כ ליישב.

בעי רבא דם ורבב על בגדו מהו כו' תיקו. כתב הרמב"ם (מקואות פ"ג ה"ז) היה הטבח מוכר רבב, והיה על בגדו דם ורבב, הרי"ז ספק אם חוצץ, מפני שהם שנים ומקפיד, או אינו חוצץ, שהרי מלאכתו היא ואינו מקפיד. ותמה

17. דף על הדף מסכת זבחים דף צח עמוד ב

בגמ': בעי רבא דם ורבב על בגדו מהו כו' תיקו. הנה לענין חציצה בטבילה, נפסק ביו"ד סי' קצ"ח בסדרי טהרה (ס"ק ל"ד) דכיון דהוא ספק דאורייתא אזלינן לחומרא. אבל לענין נטילת ידים דהוא דרבנן, אזלינן לקולא, והנה על מש"כ בשו"ע: היה אחד צבע והיו ידיו צבועות, אין הצבע חוצץ ידיו, כתב המג"א (סי' קס"א סק"ז): ואם הוא טבח ומוכר שומן, ויש דם ושומן על ידו, מבעיא סוף פי"א דזבחים ולא איפשטא.

ומסיים המג"א ונ"ל דבטבילת נדה אזלינן לחומרא, ובנט"י לקולא, ונ"ל דה"ה בכל הדברים החוצצין עכ"ל. וביאר כוונתו ביד אפרים, שאותו דין ישנו בכל שני דברים שאין מקפידין עליהם, שיש להסתפק אם ביחד הם חוצצין, ובדאורייתא אזלינן לחומרא ובדרבנן לקולא.

18. ספר יד בנימין

במשנה טזל יוס ומחוס"כ אינן חולקין בקדשים לאכול לערב. פי' הואיל ואין ראויין לאכילה וכדפירש"י, וצגמ' יליף לה ריש לקיש מהא דכתיב הכהן המחטא אותה יאכלנה ראוי לחיטוי חולק שאין ראוי לחיטוי אינו

טומאה וכדפשטי' מכ"ג אונן דאין חולק אף דראוי לחיטוי, נמצא עכ"פ דעיקר הטעם דאינו חולק משום דצעי' ראוי לאכילה, וזהו כוונת רש"י ז"ל כאן.

19. ספר יד בנימין

שם במשנה, אפי' טמא בשעת זריקת דמים וטהור בשעת הקטר חלצים אינו חולק בצשר שנאמר המקריב את דם השלמים וגו'. פי' אפי' אם הי' טמא רק בשעת זריקה ואח"כ נטהר ע"י טבילה והערב שמש והי' טהור בשעת הקטר שזמנו כלילה אפ"ה אינו חולק משום דצעי' שיהא ראוי משעת זריקה שנאמר המקריב וגו'.

ועי' "ליקוטי הלכות" שכ' הא דנריך קרא לזה תיפוק לי' משום שאינו ראוי לאכילה צאמו יוס דהא טבו"י הוא, י"ל כיון דזמן אכילת צשר הוא לאחר הקטר חלצים וההקטר הי' כלילה א"כ כבר הוא ראוי לאכילה מעת התחלת זמן האכילה לזה איננו נריך קרא למעוטי דאינו חולק משום שלא הי' ראוי לחיטוי, ע"כ.

20. ספר איזהו מקומן

טבו"י ומחוס"כ אינן חולקין בקדשים לאכול לערב - התוס' מסיק ד'לערב' דנקט משום טבו"י אבל מחוס"כ א"צ הערב שמש, ולפי"ז מחוס"כ דנקטה מתני' היינו או קודם כפרתו ומשום קרבן או אחר כפרה ומשום טבילה - כ"כ ברה"ז, והוסיף בצ"ק שכן איתא ברמב"ם בפיהמ"ש, אמנם דעת הפני"מ דמחוס"כ שהביא כפרתו אף קודם שטבל חולק ואוכל לאחר טבילה עי"ש, וע"ע טה"ק.

רק כיון דהתורה לא זיכתה להם בחלוקה א"כ אינו מגיע להם, ואין מצוה עליהם כלל, אבל אותן שהן בכלל החלוקה [והיינו אפי' בעלי מומין] התורה זיכתה להם ויש עליהם מצות אכילת קדשים, ואם לא אכלו ביטלו מ"ע עי"ש. ולכאורה לפי סברת המנ"ח אין נשים מברכות על אכילת קדשים, דהיינו כשאכלו מהמורם מקדשים קלים [ולא דמי להא דמבואר ברש"י ברכות מח: שאף הבעלים מברכין על קדשים קלים, דשאני התם שיש מצוה להם לאכול כמפורש ברש"י שם, ובפסחים נט. סוד"ה בשאר, ואף אי נימא דלחומב"ס בסה"מ מ"ע פט דליכא התם מצוה חיובית, מ"מ אולי יש בה מצוה קיומית,

משנה טבול יום ומחוסר כיפורים אינן חולקין בקדשים לאכול לערב. פרש"י הואיל ואין ראויין לאכילה וכו'. נכתב בתפא"י טבול יום היינו שטמא טומאה דאורייתא, אבל בנטמא בטומאה דרבנן א"צ הערב שמש – רש"י ביצה יח. ד"ה כוולד]. וכתב במנ"ח (מ' קב) דמצות אכילת קדשים היא דוקא על הכהנים העובדים, דהתורה צויתה לחלוק לכל בני אהרן, אבל נשים וקטנים דאינן בחלוקה לא שייכא המצוה כלל עליהם, רק התורה התירה להם לאכול, וכן הכהנים כל שלא היו ראויין לעבודה בשעת הקרבן, אין חולקין לאכול לערב, ובודאי רשאיין לאכול מן הבשר,

שהרי כ' שנגרד אחר המצוה, ולכן י"ל דמברך, ועי' במנ"ח שם, וע"ע מש"כ לעיל צו: ד"ה נתיי בשם הצל"ח]. אכן מצינו שכבר שקלו וטרו האחרונים לענין אכילת תרומה אם נשים מברכות, דבמשנה ראשונה (תרומות ריש פ"ח) כתב, שגם אשת כהן ועבד כהן מקיימין מצוה באכילת תרומה, ומברכין כמו כהן עצמו שמברך, [ומדייק כן מלשון הרמב"ם (סוף ה' תרומות) "כל האוכל תרומה מברך", ולא כ' כל כהן, ולפ"ז גם בנר"ד יש לדייק מלשון הרמב"ם ריש ה' בכורים "כל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך"], אלא שנסתפק מצד נוסח הברכה אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, כיון שאינן מזרע אהרן, וכן בישועות מלכו (ריש ה' בכורים) נסתפק בזה, אך עי' בצל"ח (ריש ברכות) דבאכילת תרומה בכהנת ליכא מצוה ואינה עבודה, [וכ"ה בתשו' מהר"י אסאד

סוד"ה הרי קטן-השני, בשם הר"י מלוניל]. שוב הראוני בתשו' מענה אליהו להאדר"ת (סי' יז-כד) דכיון שמותר לנשים לאכול קדשים מתקיים מ"ע דאכילה גם על ידיהן, ואיה"נ יכולות לברך אשר קדשנו בקדושתו של אהרן, כיון שע"י קדושת אהרן נתקדשו כשהן נשואות לבעליהן, ועפ"ז כתב שע"י אכילתן ליכא ביטול מ"ע דאכילת קדשים, ומה"ט ליכא ראייה דאכילת קדשים בכזית בלבד סגי, [ונחלקו בזה האחרונים, ראה המצויין בדברינו לעיל צו: ד"ה אמאין עי"ש, ומלבד

א. דף על הדף מסכת זבחים דף צח עמוד ב

במשנה: בעלי מומין קבועין חולקין ואוכלין כו'.

בס' תורתך שעשועי לכ"ק אדמו"ר הפני מנחם מגור זצ"ל (פ' אמור) מביא דברי התרגום יונתן על הפסוק "כל איש אשר בו מום מזרע אהרן וגו' לחם אלקיו מקדשי הקדשים ומן הקדשים

יאכל" (ויקרא כ"א כ"ב), שכתב "ברם מותר קרבניא וגו' מה דמשתיר מן קודשי קדשיא ומן קודשיא יתפרנס". ומדייק שם בפי' יונתן דמדקאמר "מותרי קורבניא" היינו שאינו חולק רק אוכל השיריים שנשאר, וקשה דהרי הכא אמרינן מפורש שבעל מום - חולק בקדשים.

על כן כתב לחדש דרק אותן קדשים שהם שיריים של המזבח, באותן קדשים חולק הבעל מום, אבל שתי הלחם ולחם הפנים שאין קרב מהן שום דבר ע"ג המזבח, בזה אין הבעל מום חולק, וזהו כוונתו "מותרי קורבניא", היינו מה שנשאר ממה שהקריבו ממנו ע"ג המזבח, לאפוקי מה שאין קרב ממנו ע"ג המזבח, ומדייק כן בקרא שנאמר "מ"קדשי קדשים ו"מן" הקדשים יאכל, היינו שחולק רק באלו שהם שיריים מן המזבח, וע"ש עוד.

ב. ספר שערים מצויינים בהלכה-לדף צז:

אמאי נתי עשה ולידחי כו'. פרש"י נתי עשה דאכילת מוח דכתיב "ואכלו את הבשר

בלילה הזה". ומכאן הוכיח השאג"א (סי' צו ד"ה אלא אכתי) דאינו מקיים מ"ע דאכילת קדשים אלא אם אוכל כל הקרבן, דאל"כ מאי קושית הגמ', הרי יש הרבה בשר מלבד המוח, וכן לעיל שאם פסולה היא תפסול דפריך ונתי עשה, אע"ג שיש שם הרבה בשר שלא נפסל אפ"ה אמרי' ונתי עשה כו' עי"ש. [ועי' בהגהות רא"מ הורו"ק פסחים פה.]. ובמנ"ח (מ' קלד-ב) דחה הראיה, דקושית הגמ' דסתמא כתיב ועצם לא תשברו אפי' כשאין כזית לאיש אחד רק עם המוח, כגון שנמנו הרבה אנשים כו', וע"ז פריך ונתי עשה, וכן גבי קדשים יכול להיות שיש כהנים הרבה שלא יגיע לאחד כזית רק עם מה שנפסל, ולכן העלה שבאכל כזית מקדשים אין עוד מצוה כלל לאכול רק כדי שלא יבוא לידי

נותר, ויכולים ליתנם לקטנים. והנה בשו"ת חת"ס (אור"ח סי' מט) הוכיח מכאן דשיעור אכילת קדשים הוא בכזית, דאי ס"ד דיוצא במ"ע דאכילה בכל שהוא, א"כ לא אתי עשה ודחי ל"ת דהרי האיסור הוא דוקא בכזית, וצריך לאוכלה בפחות פחות מכזית, נוכח העירו שסותר עצמו למש"כ במק"א (עי"ש בס"י קמ) דהמצוה בקדשים היא שיהא הקרבן נאכל, וכל הכהנים יכולים לאכלו בעירו. אכן בבית הלוי (סי' ב-ו) כתב שבקדשים א"צ אפילו כזית, [רק באכילת פסח], דבקדשים אין האכילה מצוה על האדם אלא שיהא הקרבן נאכל, [ועי"ש בשם הנובי" בדורש לציון], והאריך להוכיח כן מהסוגיא כאן. וכע"ז כתב באו"ש (חומ"מ פ"ו ה"א). וכבר הארכנו הרבה לעיל (כת).